

Gondok doktora

Sütő András nemcsak az első író a számomra, de ő az utolsó könyves paraszt, földindulások nemzedékeiből.

Az ő közvetlen elődei vették úgy magukhoz a könyvet, hogy az elidegeníthetetlenül az övék lett, mozdulatuk nem hóbort volt, hanem történelmi tett, miközben eltüntették az autodidakta szó mosolyt keltő árnyalatát, és a kifejezést valami módon rokonították a tudóséval. De nem ebben látom én az igazán nagy munkát: különben sincs szándékomban agyafúrt címek osztogatása, hogy doctor angelicusok után doctor rusticusokat is csodálhassak. Sütő András lelki elődei talán sértődötten utasítanak el a deákos ötletet, amely őket a kultúra egyetemes, de elvont körébe kapcsolná.

Mert ezek a rendhagyó alkotók megőrizték gazda mivoltukat, de nem pár holdban gondolkodtak, hanem az ország egész földjében, és harmadába fölállalták az ott lakó népesség gondját. Így ha doktorok lettek, akkor a gondok doktorainak lehetne őket nevezni, ugyanis azt tudták a legjobban, ami az embereket nyomasztotta.

És nyíltan vagy körülírva, óvatosan vagy a legtermészetesebben kimondták egy közösség gondolatát a világról, helyzetének értelméről, a szavak és a tettek viszonyáról, mindarról, ami a közösséget közösséggé avatta.

Sütő erre termett, ezt kísérte már a kezdet kezdetén, ez a tulajdonsága biztosította eleve a rangját, szerepének nem fölállalója volt, hanem kiválasztottja. Egyik írását sem írta a másik ellenére, mert valójában mindenik az előzőből fakad.

Az *Anyám könnyű álmot ígér* című könyve kiválasztottságának legnyilvánvalóbb bizonyítéka, ugyanis magáról és övéiről számol be közvetlenül: minden történet megvolt a valóságban. Az írónak és az élménynek ez a káprázatos találkozása úgy tárja föl az élet mélységeit, hogy az olvasótábor szívárványt lát fölötte. A könyv példátlan sikere radikális igazságával, igazsága pedig írói mivoltával magyarázható. Az olvasó megérti minden gondolatát, és azonosíthatja a sajátjával.

Az esszéíró Sütőt semmi esetre sem becsülhetem alább. Mert közösségünk tünődését tudja leírni helyzetünkről, sorsunkról, emberi mivoltunk értelméről. Országos gondok doktora itt is, avval a látható szándékkal, hogy könnyítsen vállunk terhén.

De két történelmi drámája is gondokat forgat, azokkal örül. Mi a történelmi viszonya az eszmének és a hatalomnak, az eszménynek és a gyakorlatnak? Milyen bonyolult kérdés a cselekvés, miféle felelősséggel jár a gondolat?

Ezekért a tulajdonságaiért tartom én az ötvenéves Sütő Andrást a gondok tudós doktorának. És mit tehetne egyebet? Vizsgálnia kell gondjainkat tovább.

BÁGYONI SZABÓ ISTVÁN

A MESSZERINGŐ...

Az 50 éves Sütő Andrásnak

csak tudnám mit keresnek
álmaimban a voltak
kik pilótasapkában
harmat alá hajoltak
kik összkomfort-magasság
szűk tenyerét lemérték
ha kitárult a kocsmá
vagy kocsmá lett a kék ég
csak tudnám kék iringó

szemekből kioldani
az ady-hullókövet
a villám-csokonait
gyűjteni édes mérget
én jonhom alélatja*
én jonhom alélatja*
el ne egyék a férgek
ha már egy csillag adja
didergő szusszanattal
szenderedő igéket
tán vidorabb napunk lesz**
ha koponyáig érnek
s kurjantanak gyanútlan
húsomba húrozottan
mint aki öröklétet
örökölt valahonnan
csak tudnám mit jelenthet
asztalukon a moslék
és mit az asztal mellett
ücsörgő villamosszék
a meg-nem-adott-ló — vagy
a megadatott asszony
s a kábulat-kiáltás:
inkább pusztában laknom***
jaj tudnám mit keresnek
jaj tudnám mire minden
védekezés ha álom
szítál így ereimben
álom a messzeringó
ringó hajnala átfog
özvegy legények vállán
szél fújja a palástot

* Ómagyar Mária-siralom

** Csokonai

*** Végkecskeméti Mihály: LV. zsolttár

